

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Fiatalok szabálysértési felelőssége, a velük szemben alkalmazható szankciók

Szerző: Dr. Kozák Beatrix

Dabas, 2017. március 18.

I. Bevezetés

2017. január 1-jével több rendelkezése is módosult a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvénynek (továbbiakban: Szabs. tv.).

Kérdés azonban, hogy ez érintette-e a fiatalkorúak szabálysértési felelősségét?

Tanulmányomban arra kívánok rámutatni, hogy milyen lehetőségei vannak a hatóságnak, elsősorban a bíróságnak a fiatalkorúak szabálysértéseinek szankcionálására, ebből melyek azok, amelyek ténylegesen célravezetőek. Kitérek arra is, hogy milyen alternatív megoldások lennének bevezethetők a szankcionálás terén a fiatalkorúak esetében.

II. Kit tekintünk fiatalkorúnak a szabálysértési jogban?

A hatályos Szab. tv. 27. §-a szerint fiatalkorú az, aki szabálysértés elkövetésekor a tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem. Ez a meghatározás a Szabs. tv. 2012. április 15-től való hatályba lépése óta nem változott.

A fiatalkorúság fogalma tehát a születésnaphoz kötött. A fiatalkorú a tizennegyedik születésnapján elkövetett szabálysértésért még nem felel, a tizennyolcadik születésnapján elkövetett szabálysértésért pedig még fiatalkorúként felel.¹

A polgári jog szabályai szerint a gyámhatóság engedélyével házasságkötés révén nagykorúvá vált tizenhat éves eljárás alá vont személy a szabálysértési törvény alkalmazásának szempontjából - életkora folytán - továbbra is fiatalkorú tizennyolcadik életévének betöltéséig. Ennek különösen a jogkövetkezmények alkalmazása szempontjából van jelentősége, azaz vele szemben még a fiatalkorúakra előírt szankciók alkalmazhatók.²

Ha az eljárás alá vont személy több szabálysértést is megvalósít, részben fiatalkorúként, részben felnőttként, és ezeket egy eljárásban bírálják el, akkor - hasonlóan a büntetőjogi szabályozáshoz - már nem a fiatalkorúkra vonatkozó különös szabályok szerint kell felelősségre vonni. A halmazati büntetés

¹ Dr. Német Zsolt: Fiatalkorúak ügyeinek szakjogásza órai jegyzet, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar 2014

² Dr. Német Zsolt: Fiatalkorúak ügyeinek szakjogásza órai jegyzet, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar 2014

kiszabásánál lehet enyhítő körülményként figyelembe venni azt, hogy cselekményei egy részét fiataalkorúként követte el.³

III. A fiataalkorúakkal szemben alkalmazható szabálysértési szankciók

1. A szankciókról általában

Az új Szabs. tv. hatálybalépésekor 2012. április 15. napján a fiataalkorúakkal szemben alkalmazható szankciók ugyanazok voltak, mint a felnőtt korú eljárás alá vont személyekkel szemben alkalmazható jogkövetkezmények, csupán a szabálysértési elzárás tartamára és az egyes szankciók alkalmazásának feltételeire vonatkoztak különös szabályok.

A Szabs. tv. nem tartalmazott speciális, kizárólag fiataalkorúakkal szemben alkalmazható szankciókat, mint például a hatályos büntetőjogban a javítóintézeti nevelés.

Melyek is ezek a szankciók jelenleg?

A szabálysértési törvény büntetéseket és intézkedéseket különböztet meg.

Büntetések:⁴ a szabálysértési elzárás, a pénzbírság és a közérdekű munka. Intézkedések:⁵ a járművezetéstől eltiltás, elkobzás, kitiltás, figyelmeztetés.

Meg kell említeni még a helyszíni bírságot, és a szóbeli figyelmeztetést is, melyek nem a III. Fejezetben, „A szabálysértés miatt kiszabható jogkövetkezmények” cím alatt, hanem a XIV. Fejezetben, „Helyszíni eljárás” cím alatt találhatóak a szabálysértési törvényben. Mivel a helyszíni bírság lényege ugyanaz, mint a pénzbírságé, azaz olyan vagyoni jellegű joghátrány, mely pénzösszeg megfizetésére kötelezi az elkövetőt, a továbbiakban a pénzbírsággal együtt mutatom be a fiataalkorúkat érintő szabályozását. A törvény logikája is ez.

A helyszíni eljárásban, a helyszíni bírság nyomtatvány aláírásával a szabálysértést elismerő eljárás alá vont személy egyben lemond a meghallgatásáról, a tárgyalásról és a jogorvoslat jogáról is. Az eljárás

³ Dr. Német Zsolt: Fiataalkorúak ügyeinek szakjogászai órai jegyzet, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar 2014

⁴ Szabs. tv. 7.§

⁵ Szabs. tv. 8. §

gyors, de általában egyben végleges is, mivel kizárólag jogszabálysértés esetén van lehetőség annak felülvizsgálatára.⁶

2013. szeptember 1-től a helyszíni intézkedésre jogosult szerv vagy személy szóbeli figyelmeztetést is alkalmazhat. A Szabs. tv. 100/A. §-a szerint erre akkor van lehetőség, ha a szabálysértés elkövetését az eljárás alá vont személy elismeri, és az elkövetett cselekmény olyan csekély mértékben veszélyes a társadalomra, hogy még a helyszíni bírság kiszabása sem szükséges.

Úgy vélem, ez valóban elegendő lehet egyes fiatalkorúak által elkövetett szabálysértések szankcionálására, pl. abban az esetben, ha az áruházban azon érik tetten a fiatalkorút, hogy a joghurtos dobozból a drasztikus cukrot megeszi.

A Szabs. tv. IV. Fejezete a „*Különleges rendelkezések*” címet viseli, melyben a 18. alcím alatt a „*Fiatalkorúakra és a katonákra vonatkozó rendelkezések*”-et szabályozza a törvény, ezen belül elsőként a fiatalkorúakkal foglalkozik. Itt található a fiatalkorúság fentiek szerint részletezett fogalma is. Elsősorban azt szabályozza a jogalkotó különös szabályként, hogy a fiatalkorúakkal szemben milyen eltérésekkel alkalmazhatók a fenti jogkövetkezmények.

Tekintsük át ezeket:

2. A büntetések

2.1. A szabálysértési elzárás

Elzárással is sújtható szabálysértés elkövetése esetén a bíróság maximum harminc nap szabálysértési elzárást szabhat ki a fiatalkorú elkövetővel szemben, ez halmazati büntetés⁷ esetén negyvenöt nap lehet.⁸

A törvény tizenhét tényállást sorol fel a XXIII. Fejezetben, a „*Szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértések*” cím alatt: Magánlaksértés; Önkényes beköltözés; Távoltartó határozat szabályainak megszegése; Rendzavarás; Garázdaság; Közbiztonsági tevékenység jogosulatlan végzése; Tiltott prostitúció; Veszélyes fenyegetés; Felosztatott egyesület tevékenységében való részvétel; Valótlan bejelentés; Hivatalos személy által elkövetett hamis statisztikai adatszolgáltatás; Járművezetés az

⁶ Erről lásd részletesen a Szabs. tv. 99/A. §-ában foglaltakat

⁷ Ha az eljárás alá vont személyt ugyanabban az eljárásban több szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés miatt vonják felelősségre, akkor van lehetőség halmazati büntetés kiszabására a Szabs. tv. 22. § (1) bekezdésére tekintettel.

⁸ Szabs. tv. 27. § (2) bekezdés a) pont

eltiltás hatálya alatt; A tulajdon elleni szabálysértés; Közérdekű üzem működésének megzavarása; Korlátozott robbanóanyag-prekurzorral kapcsolatos tevékenység folytatása az eltiltás hatálya alatt; Jogosulatlan vadászat; Tulajdonosi hozzájárulás nélküli építés;

A felsoroltak közül a korosztályt köztudottan a tulajdon elleni szabálysértések jellemzik, emellett (vidéki) bírósági joggyakorlatom során azt tapasztaltam, hogy számos esetben tiltott prostitúció, elenyésző számban garázdaság, járművezetés az eltiltás hatálya alatt és valótlan bejelentés szabálysértések miatt folyt eljárás fiatalokkal szemben.

„Nincs helye szabálysértési elzárásnak, ha az eljárás alá vont személy

a) a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvényben meghatározott fogyatékos személy, illetve kórházi fekvőbeteg-ellátásban részesül,

b) a várandósság tizenkettedik hetét elérő nő,

c) tizennegyedik életévét be nem töltött gyermekét egyedül nevelő szülő, gyám,

d) fogyatékos, vagy folyamatos ápolást, felügyeletet, gondozást igénylő hozzátartozójáról egyedül gondoskodik.”⁹

Általánosságban azonban ezen kizáró okok nem állnak fenn a fiatalok elkövetők esetében.

Természetesen azzal egyet lehet érteni, hogy ne vonhassa el a jogalkalmazó a szabadságát annak az elkövetőnek, aki a fenti feltételek bármelyikének megfelel, más kérdés, hogy ezek tényleges fennállása mennyire állapítható meg kétségtelenül egy-egy eljárás során.

Az új Szabs. tv. hatálybalépésétől 2012. április 15. napjától a 2016. január 1-jével bekövetkező módosításig nem volt lehetőség a szabálysértési elzárás felfüggesztésére sem, az végrehajtandó büntetés volt.

A Szabs. tv. 27/A. §-a szerint a fiatalokkal szemben kiszabott szabálysértési elzárás büntetés végrehajtása egy hónaptól hat hónapig terjedő időtartamra próbaidőre felfüggeszthető, ha a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető, figyelemmel a fiatalok körülményeire és a cselekmény tárgyi súlyára is.

⁹ Szabs. tv. 10. §

Ez egy olyan rendelkezés, ami mindenképpen üdvözlendő, azonban véleményem szerint továbbfejleszthető lenne a kötelező pártfogó felügyelet bevezetésével, hasonlóan a büntetőjogi szabályozásához,¹⁰ de e téren előrelépés a megelőző pártfogás¹¹ intézményének bevezetése is.

A szabálysértési elzárás ugyanakkor a mai napig a szabálysértési törvény egyik legvitatottabb rendelkezése, szakmai és társadalmi szintén egyaránt támadott.

A kritikák között szerepel, hogy nincs összhangban a nemzetközi és uniós jog szabályaival, a hazánk által is elfogadott nemzetközi egyezményekkel, aránytalan, alkalmazásával nem feltétlenül érvényesül az „ultima ratio” elve, mindezeket a továbbiakban nem részletezném.

Az egyetlen dolog, amit kiemelnék, dr. Vaskuti András kúriai bíró gondolata: A rövid tartamú elzáráshoz nem rendelhető semmilyen szakmai, pedagógiai program.¹²

A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban: Bv. tv.) 273. § (5) bekezdés c) pontja szerint a (szabálysértési) elzárást töltő fiatalokat el kell különíteni a felnőtt korúaktól.

Bv. tv. 433. §-a foglalkozik a szabálysértési elzárással, visszautalva a büntetőjogi elzárás végrehajtásának szabályaira,¹³ mely a fogház fokozatban végrehajtandó szabadságvesztés szabályaira utal vissza.¹⁴

Dr. Nagy Ildikó összehasonlítva a büntetőjogi elzárás büntetés és a szabálysértési elzárás végrehajtási szabályait, arra a megállapításra jut, hogy azokban jelentősebb eltérés nincs, és „[...]a szabálysértési elzárás végrehajtása során az elzárásra vonatkozó fogva tartási szabályok keretei között a szabadságvesztés fogház végrehajtási fokozatához kapcsolódó enyhébb rezsimszabályok az irányadók.¹⁵”

A fiatalok számára a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó szabályokat Bv. tv. 192. § - 204. §-ában foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A Bv. tv. 192. § (2) bekezdése szerint: „A fiatalok társadalomba beilleszkedésének segítéséhez igénybe kell venni a gyámhatóság és az egyéb állami szervek, a civil

¹⁰ Btk. 119. § (1) bekezdés c) pont

¹¹ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásáról 68/D. §

¹² Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás. Gyermekjogi projekt In: AJB Projektfüzetek 2013/1. http://www.ajbh.hu/documents/10180/124834/gyermekjogi_2013.pdf 23. o. (2017.03. 15.)

¹³ Bv. tv. 433. § (1) bekezdés

¹⁴ Bv. tv. 273. (3) bekezdés

¹⁵ Dr. Nagy Ildikó: A végrehajtás szabályainak összehasonlítása az elzárás és a szabálysértési elzárás büntetések kiszabása esetén [http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/nagy_ildiko_a_vegrehajtas_szabalyainak_osszehasonlitasa_elzaras_szabalysertesi_elzaras_eseten\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/nagy_ildiko_a_vegrehajtas_szabalyainak_osszehasonlitasa_elzaras_szabalysertesi_elzaras_eseten[jogi_forum].pdf) (2017.03.15.)

szervezetek, oktatási intézmények, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő, valamint a fiatalok hozzá tartozóinak segítségét.”

Elgondolkodva dr. Vaskuti András kritikáján, kétségtelenül vitatható, hogy az igen rövid szabálysértési eljárás tartama alatt mindez ténylegesen lefolytatható-e eredményesen, és valóban el lehet-e érni a Szabs. tv. 134. (1) §-ában meghatározott büntetési célt: „A fiatalokkal szemben alkalmazott büntetés vagy intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalok helyes irányba fejlődjenek és a társadalom hasznos tagjává váljanak.”

Azt vallom, a jogalkalmazónak mindenképpen törekedni kell arra, hogy e büntetést valóban csak végső esetben, és a legszükségesebb mértékben szabja ki.

2.2. Pénzbírság, helyszíni bírság

A pénzbírság legmagasabb összege 50.000 forint, elzárással is sújtható szabálysértések esetén 100.000 forint, a helyszíni bírság legmagasabb összege 25.000 forint lehet a hatályos szabályozás szerint.¹⁶

A kormányrendelet¹⁷ szerint kiszabható kötelező mértékű pénzbírság vagy helyszíni bírság sem lehet több, mint a kiszabható legmagasabb összegű pénzbírság, illetve helyszíni bírság,¹⁸ azaz pénzbírság esetén 50.000 forint, míg helyszíni bírság esetén 25.000 forint. Egy példával illusztrálva, ha a fiatal az engedély nélküli vezetés szabálysértést követi el, akkor vele szemben a kormányrendeletben előírt 90.000 forint pénzbírság helyett maximum 50.000 forint pénzbírság, míg a 45.000 forint helyszíni bírság helyett maximum 25.000 forint helyszíni bírság szabható ki.

Fontos, hogy pénzbírságot, helyszíni bírságot csak akkor lehet kiszabni, ha a fiatal annak megfizetését vállalja, míg a helyszíni bírság kiszabásához szükséges a törvényes képviselő jelenléte is.¹⁹

¹⁶ Szabs. tv. 27. § (2) bekezdés b) és c) pont

¹⁷ 63/2012. (IV. 2.) Korm. rendelet az egyes közlekedési szabálysértések miatt alkalmazandó szabálysértési pénzbírság, illetve helyszíni bírság kötelező mértékéről, valamint a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvénnyel összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról kilenc szabálysértési tényálláshoz határoz meg fix összegű pénzbírságot és helyszíni bírságot (217. § Ittas vezetés, 218. § Az elsőbbség és az előzés szabályainak megsértése, 220. § Engedély nélküli vezetés, 221. § Érvénytelen hatósági engedéllyel vagy jelzéssel való közlekedés, 223. § Megkülönböztető jelzést adó készülékkel kapcsolatos szabálysértés, 224. § Közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése, 225. § Közúti közlekedési igazgatási szabályok megsértése, 226. § Víziközlekedési szabályok megsértése, 230. § Szmogriadó szabályainak mozgó légszennyező forrásokkal való megsértése. Ezek közül a legtöbb kötelező mértékű pénzbírságot (helyszíni bírságot) a közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése szabálysértéshez rendelte a jogalkotó.

¹⁸ Szabs. tv. 27. § (2a) bekezdés

¹⁹ Szabs. tv. 27. § (39) bekezdés

A helyszíni bírság és pénzbírság legmagasabb összegének fiatalokúakra vonatkozó maximalizálását 2013. szeptember 1-jei hatállyal vezette be a törvény, némileg eltérően a most hatályos fenti szabályozástól. A pontosításra 2014. január 1-jétől került sor.

Elmondható, hogy így több mint egy év eltelt úgy, hogy a fiatalokúval szemben, - ha megfizetését vállalta - ugyanazt az összegű pénzbírságot vagy helyszíni bírságot szabhatta ki a hatóság, mint egy felnőttel szemben. A hatóság által kiszabható pénzbírság 150.000 forintig, halmazati elkövetés esetén 225.000 forintig terjedhetett. A bíróság által kiszabható pénzbírság legmagasabb összege 300.000 forint, míg halmazati büntetés esetén, ha a fiatalokút több, elzárással is sújtható szabálysértésért vonták felelősségre, 450.000 forintig is terjedhetett.²⁰

Különösen aggályos volt ez álláspontom szerint a helyszíni bírság kiszabása esetén. A hatóság által kiszabható helyszíni bírság összege maximum 50.000 forint volt, vagy a kormányrendeletben meghatározott fix összeg. Halmazati elkövetés esetén, ha az eljárás alá vont személy olyan szabálysértést is elkövetett, ami fix összegű bírsággal sújtandó, és olyat is, ami nem, akkor sem haladhatta meg a helyszíni bírság összege az 50.000 forintot.²¹

A szabálysértés elkövetésén tetten ért fiatalokú - főleg olyan esetben, ha az szabálysértési elzárással is szankcionálható volt - ezt a tényt megtudva, könnyen aláírta a helyszíni bírság nyomtatványt. Jellemzően aláírta akkor is, ha kötelező mértékű pénzbírsággal sújtandó szabálysértést követett el, tekintettel arra, hogy a kormányrendeletben a fix összegű helyszíni bírság következetesen fele a kötelezően kiszabandó pénzbírság összegének.

Védekezni már csak akkor tudott, vagy próbált esetleg törvényes képviselőjével is felvértézve, ha a helyszíni bírság meg nem fizetése miatt átváltoztatási eljárásra került sor a bíróság előtt. Mivel az átváltoztatás eljárás keretében a bíróság úgymond csak a pénzbírság meg nem fizetésének körülményeit és a végrehajtási törvényességét érintő körülményeket vizsgálhatja,²² és nem az elkövetett szabálysértés tárgyában folyik bizonyítás, egy megfelelően kitöltött nyomtatványon kiszabott helyszíni bírság átváltoztatásának nem volt akadálya.

²⁰ Vö: 2013. 09.01-ig hatályos Szabs. tv. 11. §-ában és 22. §-ában foglaltakkal.

²¹ Vö: 2013.09.01.-ig hatályos Szabs. tv. 99. §-ában foglaltakkal

²² Szabs. tv. 141. § (13) bekezdés f) pont, korábban: Szabs. tv. 141. § (7) bekezdés f) pont

Az átváltoztatás törvényi akadályainak²³ fennállása, mint ahogy a szabálysértési eljárásnál utaltam rá, nem igazán jellemző e korosztályra.

Joggyakorlatom során tapasztaltam, hogy a rendőrhatalóság jellemzően 50.000 forint összegű helyszíni bírságot szabott ki pl. a boltból akár egy csokoládét is elcsenő fiatallal szemben, s ugyanez járt annak is, aki pár gallyat szedett össze az erdőből. A fiatalkorú által lopással elkövetett tulajdon elleni szabálysértések jellemzően nagyon alacsony elkövetési értéke és az alkalmazott helyszíni bírság aránya álláspontom szerint sok esetben megkérdőjelezhető volt, de nem jogsértő.

Mindenképpen üdvözlendő jogalkotói döntés volt tehát mind a helyszíni bírság mind a pénzbírság generális maximumának leszállítása a fiatalkorúak esetében, figyelemmel arra is, hogy az új. Szabs. tv. - a korábbi, 2012. április 14. napjáig hatályos szabálysértési törvénytől eltérően²⁴ - nem kívánja meg már azt, hogy a jogalkalmazó vizsgálja a fiatalkorú jövedelmi, vagyoni viszonyait.

Helyesen járt el álláspontom szerint a jogalkotó, amikor azt az előírást is bevezette a 2013. szeptember 1-i módosítással, hogy helyszíni bírságot kiszabni csak a törvényes képviselő jelenlétében lehet fiatalkorúval szemben.

Véleményem szerint ezzel a jogalkotó a törvényes képviselőnek „jogorvoslati joggal” felérő jogot biztosított. Kötelező jelenlétével ugyanis megakadályozhatja, hogy a fiatalkorú a helyszíni bírság nyomtatványt aláírja, s egyben azonnal tudomást is szerez a lurkó kihágásáról.

Ez a rendelkezés jobban illeszkedik ahhoz a szabályhoz is, mely tiltja, hogy fiatalkorúval szemben pénzbírságot szabjon ki a hatóság vagy a bíróság a meghallgatása nélkül.²⁵

Pénzbírság alkalmazásakor a fiatalkorú kötelező meghallgatásával lehetőséget kap a jogalkalmazó arra is, hogy felderítse a fiatalkorú tényleges kereseti, jövedelmi vagyoni viszonyait, amennyiben személyi körülményeiről²⁶ nyilatkozik, vagy azok a gondozó (törvényes képviselő) fiatalkorú életviszonyaira tett kötelező nyilatkozatából²⁷ kiderülnek, s ehhez mérten kerülhet sor az összeg meghatározására.

²³ A Szabs. tv. 12. § (2) bekezdése szerint: Nem lép a meg nem fizetett pénzbírság helyébe szabálysértési eljárás, ha az eljárás alá vont személy

a) a 10. §-ban meghatározott feltételek valamelyikének megfelel,

b) azt a 13. §-ban meghatározottak szerint közérdekű munkával megváltotta.

²⁴ 1999. évi LXIX: törvény a szabálysértésekről 29. § (2) bekezdés.

²⁵ Szabs. tv. 134. § (2) bekezdés

²⁶ Szabs. tv. 71. § (4) bekezdés

²⁷ Szabs. tv. 134. § (4) bekezdés c) pont

Ha azonban a fiataikorú vállalja a pénzbírság, helyszíni bírság megfizetését, akkor az kiszabható, függetlenül az anyagi helyzetétől.

Pénzbírság kiszabása esetén ugyanakkor a törvényes képviselőnek is van jogorvoslati joga, ²⁸a helyszíni bírság kiszabásakor pedig a fentiek szerinti jelenléte a garancia, ami azzal igazolt, hogy a helyszíni bírság nyomtatványon szerepel az aláírása.²⁹

De miért ilyen fontos a törvény képviselő jelenléte, jogorvoslati joga?

Úgy vélem tagadhatatlan, hogy a helyszíni bírság, pénzbírság - különösen, ha jövedelemmel nem rendelkező, vagyontalan többnyire tanuló - fiataikorúval szemben szabják ki, vagyoni joghátrányként elsődlegesen nem a fiataikorút, hanem annak szülőjét, egyéb hozzátartozóját sújtja.

Hogy miképpen számolnak el otthon, éri-e emiatt tényleges retorzió a szabálysértő fiataikorút (pl. zsebpénz megvonása, szórakozás megtiltása stb.), már a szabálysértési eljárás túlmutató kérdés.

De lehet-e akkor visszatartó ereje a pénzbírságnak, helyszíni bírságnak?

Álláspontom szerint az elzárással is sújtható szabálysértések között a tulajdon elleni szabálysértések szankcionálásánál lehet a pénzbírsággal és a helyszíni bírsággal elérni a törvényi célt, és az elég differenciáltan kiszabható, figyelemmel az elkövetési értékre, a kár esetleges megtérülésére, megtérítésére is.

Van olyan álláspont is, mely szerint az elzárással sújtható szabálysértések esetében az volna a helyes megoldás, ha a jogalkotó mellőzné a helyszíni bírságot, s ilyen esetben mindenkor kötelezővé tenné a bírósági, és az azt megelőző előkészítő eljárás lefolytatását.³⁰

Ezen állásponttal is egyet lehet érteni, de mégis úgy gondolom, meg kell hagyni a helyszíni bírságot is, mint alkalmazható joghátrányt, esetlegesen további garanciákkal kiegészítve. Például vizsgálhatóan dokumentált legyen, hogy az eljáró szerv vagy személy (tipikusan: rendőrhatalóság) ténylegesen kioktatta a fiataikorút (és jelenlévő törvényes képviselőjét is) azon a szinten, amin meg is értették a

²⁸ Szabs. tv. 134. § (5) bekezdés

²⁹ 22/2012. (IV. 13.) BM rendelet a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény végrehajtásával kapcsolatos rendelkezésekről, valamint ahhoz kapcsolódó egyes rendeletek módosításáról 20. § (3) bekezdés h) pont

³⁰ Dr. Kadnár Eszter: Gondolatok a szabálysértési elzárással is sújtható szabálysértések miatt kiszabható helyszíni bírságról <http://www.mabie.hu/node/2152> (2017.03.12.)

szabálysértés elismerésének egyben a helyszíni bírság aláírásának a jogkövetkezményeiről, az objektív felelősségről.

Igazolja a megfelelő kioktatás szükségességét az a joggyakorlatom során felmerült eset is, amikor a helyszíni bírság átváltoztatása során a tárgyaláson mind a fiataikorú, mind törvényes képviselője vitatta a helyszíni bírságot. Érvelésük szerint annak alkalmazása azért volt jogtalan, mert miután a bolti lopáson a biztonsági szolgálat tetten érte, majd a rendőrség helyszíni bírságot szabott ki a fiataikorúval szemben, a fiataikorú visszaadta az eltulajdonított termékeket,³¹ azaz így nem történt lopás.

Összességében viszont egyet tudok érteni azon állásponttal,³² hogy a pénzbírság, helyszíni bírság, - mivel relatíve alacsony összegű - a fiataikorúak esetében is elérheti célját akkor is, ha a hatályos büntetőjogi szabályoktól eltérően kiszabásának nem feltétele, hogy az eljárás alá vont személy önálló keresettel, jövedelemmel vagy megfelelő vagyonnal rendelkezzen.³³

A pénzbírság, helyszíni bírság alkalmazását azonban egyetlen elzárással sújtható szabálysértés, mégpedig a tiltott prostitúció esetében kizárnám a fiataikorúak esetében. Ezen szabálysértés miatt több fiataikorú eljárás alá vont személy felelősségre vonása során azt tapasztaltam, hogy egyik sem bírt visszatartó erővel, inkább arra ösztönözte a fiataikorú lányokat, hogy újabb ugyanolyan szabálysértést kövessenek el, már csak azért is, hogy befizessék korábbi büntetéseiket, az ne kerüljön átváltoztatásra. Nagyon sok olyan eset is volt, ahol a fiataikorú édesanyja, olykor a nagymama is - előéletéből a bíróság által is tudottan - ebből a szabálysértésből élt, gondoskodott a család fenntartásáról. Ezért úgy gondolom, hogy fiataikorúval szemben kiszabott pénzbírság, helyszíni bírság hiába sújtja esetlegesen a hozzátartozót is, (mert neki kell kifizetni), azzal már sem közvetve sem közvetlenül nem érheti el a jogalkalmazó, hogy a fiataikorú helyes irányba fejlődjék, és aligha van visszatartó ereje. Véleményem szerint ilyenkor a büntetőjogból ismert vagyonelkobzáshoz³⁴ hasonló, kötelezően alkalmazandó szankció vezethetne célra, ha sikerülne a fiataikorú elkövetőkben tudatosítani azt, hogy elvesz az a pénz, amit e szabálysértéssel megkeresnek, azaz ne érje meg elkövetni a szabálysértést.

³¹ A helyszíni bírság vonatkozásában még nem volt hatályos az a rendelkezés, hogy a törvényes képviselő jelenlétében lehet kiszabni.

³² Dr. Péter-Szabó Tamás: a szabálysértési bíróság elé állítás szabályai és gyakorlati kérdései fiataikorúak ügyében [http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/peter-szabo_tamas_szabalsertesi_birosag_ele_allitas_fiataikoruk\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/peter-szabo_tamas_szabalsertesi_birosag_ele_allitas_fiataikoruk[jogi_forum].pdf) (2017.03.12.)

³³ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban: Btk.) 113. § (1) bekezdés

³⁴ Btk. 74. § - 74/A §

Hatásos lenne például ez annak a tizenhat éves lánynak az esetében, aki a lakásotthonból megszökve tiltott prostitúció szabálysértés miatt állt bíróság előtt, személyi körülményeiről úgy nyilatkozott, hogy bár nem rendelkezik munkahellyel, mégis havi 100.000 forint jövedelme van alkalmi munkából. Ilyen esetekben gyakran kiderül, hogy alkalmi munkán lényegében a prostitúciós tevékenység folytatást értik a fiatalok. Célszerű lenne ezért felállítani azt a megdönthető törvényi vélelmet is, miszerint az ellenkező bizonyításáig a munkahellyel, egyéb igazolt jövedelemmel nem rendelkező fiatalok jövedelme, vagyona csakis ebből a szabálysértésből származhat, főleg, ha szabálysértési előélete is erre mutat.

Ez a végrehajtási eljárás szabályainak az átgondolását, kiegészítését is nyilvánvalóan magával vonná.

2.3. Közérdekű munka:

A szabálysértési törvény mindössze egy szabálysértést határoz meg, ami elsődlegesen közérdekű munkával büntethető: A Szabs. tv. 179/A §-a szerinti „Életvitelszerű közterületi tartózkodás szabályainak megsértése” szabálysértés megvalósulása esetén közérdekű munka szabható ki, ha az elkövető ennek elvégzését nem vállalja, akkor pénzbírság. Ezen szabálysértés elkövetése azonban nem jellemzi a fiatalokat.

A közérdekű munka kiszabásának feltétele, hogy a fiatalok a határozat meghozatalakor 16. életévét betöltse.³⁵ Ez a szabályozás összhangban van mind a hatályos munkajogi,³⁶ mind a hatályos büntetőjogi szabályozással.³⁷

A kiszabható közérdekű munka mértékében nincs eltérő szabály a felnőtt elkövetőkhöz képest, annak legalacsonyabb mértéke 6 óra, legmagasabb mértéke 180 óra lehet.³⁸ Csakis meghallgatást³⁹ követően alkalmazható a fiatalokkal szemben, kiszabásához az is szükséges, hogy ahhoz az eljárás alá vont személy hozzájáruljon.⁴⁰ A kiszabásának ugyanazok a törvényi akadályai, mint a szabálysértési eljárás kiszabásának.⁴¹

Közérdekű munka esetében azonban ezen akadályok megismétlése inkább a jogszabály egységességét hivatottak szolgálni, mintsem a való élethez illeszkednek. Hiszen adott esetben miért ne végezhetné el

³⁵ Szabs. tv. 27. § (5) bekezdés

³⁶ 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről 34. § (2) bekezdés

³⁷ Btk. 112. §

³⁸ Szabs. tv. 14. §

³⁹ Szabs. tv. 134. § (2) bekezdés

⁴⁰ Szabs. tv. 104. § (3) bekezdés, 120. § (5) bekezdés

⁴¹ Szabs. tv. 14. § (3) bekezdés

a 14 év alatti gyermekét egyedül nevelő szülő a közérdekű munkát? Kétségtelen azonban, hogy amennyiben az elkövető a közérdekű munkát nem végzi el, akkor ugyanezen ok miatt nem lehetne azt elzárásra átváltoztatni sem, azaz az elkövető - ezt átlátva - gyakorlatilag megúszhatná a büntetést. Valószínűleg ezt megakadályozandó rendelkezett a jogalkotó úgy, hogy ugyanazon feltételek zárják ki a közérdekű munka kiszabhatóságát, mint az elzárását.

Érdekesség, hogy míg a büntetőügyekben nem törvényi feltétel a vádlott (akár felnőtt, akár fiatalkorú) hozzájárulása⁴² a közérdekű munka büntetés kiszabásához, addig a Szabs. tv. ezt előírja az eljárás alá vont személy esetében. A szabálysértési törvény azzal, hogy az eljárás alá vont személy hozzájárulásához köti a közérdekű munka büntetés kiszabását, jobban összhangba hozható a kényszer- vagy kötelező munkáról szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1930. évi 14. ülészakán elfogadott 29. számú Egyezmény kihirdetéséről szóló 2000. évi XLVIII. törvény 2. cikkével. E cikk szerint kényszer- vagy kötelező munka” kifejezés vonatkozik minden olyan munkára vagy szolgáltatásra, amit valamilyen büntetés terhe alatt valakitől követeltek, és amire a munkára kötelezett személy nem szabad akaratából vállalkozott. Sipos Ferenc vitatja, hogy a büntetőjogi szankcióként - a terhelt hozzájárulása nélkül - alkalmazható közérdekű munka és annak végrehajtási szabályai valóban megfelelnek-e maradéktalanul a fenti egyezmény rendelkezéseinek.⁴³ Álláspontom szerint a jogalkotó azzal, hogy a szabálysértési közérdekű munkát az eljárás alá vont személy hozzájárulásához köti, a fenti egyezménynek is meg kívánt felelni.

A fiatalkorúak többsége tapasztalatom szerint azonban nem szokott hozzájárulni a közérdekű munka kiszabásához.

Gondot jelent e szabálysértési büntetés végrehajtása is a gyakorlatban, mivel az ország egyes régióiban a végrehajtását foganatosító állami foglalkoztatási szervek egyáltalán nem tudnak munkalehetőséget felkínálni. Még nagyobb probléma, hogy az a nagyon rövid határidő, amit a jogszabály határoz meg az önkéntes és személyes jelentkezésre. *„Közérdekű munka kiszabása esetén az elkövető köteles a határozat jogerőre emelkedését követő három napon belül az illetékes állami foglalkoztatási szervnél jelentkezni.”*⁴⁴

⁴² Btk. 47. §, 112. §.

⁴³ Sipos Ferenc: Új szabályok, régi gondok a közérdekű munka szabályozásában. Miskolci Jogi Szemle 2016/1. 81. o

⁴⁴ Szabs. tv. 144. § (6) bekezdés

Ezt a rendelkezés sajnos a jogalkalmazók részéről megfogalmazott érvelések ellenére változatlanul maradt 2017. január 1-től is.

Csak viszonyításképpen: „A feladott hivatalos irat küldemények legalább 85%-át a feladást követő harmadik munkanap, legalább 97 %-át a feladást követő ötödik munkanap végéig kézbesíteni kell, vagy meg kell kísérelni azok kézbesítését⁴⁵.”

A 2017. január 1-jéig hatályos Szabs. tv. 121. §-a (1) bekezdése a bíróság tárgyaláson hozott végzése ellen (márpedig fiatalokúval szemben közérdekű munka csak így szabható ki) az előkészítő eljárást lefolytató szerv részére is fellebbezési jogot biztosított, akkor is, ha a szerv képviselője nem jelent meg a tárgyaláson. A végzést ilyen esetben a bíróság kézbesítette, majd az előkészítő szerv reakciójától függően megállapította annak jogerőre emelkedését, melynek időpontjától a fiatalokú szintén kézbesítés útján szerzett tudomást. A posta pedig a feladástól 3-5 munkanapon belül kézbesíti a hivatalos iratot a fentebb idézett postai szolgáltatási szabályok szerint. Az állami foglalkoztatási szervnél a jogszabály alapján a jogerőtől számított 3 napon belül köteles az elkövető jelentkezni.

A jogszabályok betartásával, a leggyorsabb bírósági ügyintézésel (írásba foglalás, kiadmányozás, postázás) sem tartható ez a határidő.

Sok esetben az sem segít, ha a bíróság a végzésbe foglalt rendelkezésén túl annak indokoláskor részletes szóbeli kioktatást ad a fiatalokú eljárás alá vont személynek, törvényes képviselőjének a jelentkezés módjáról, helyéről.

Gyorsított bírósági eljárás során a fiatalokú törvényes képviselője és kirendelt védője jelenlétében - természetesen az írásba foglalt végzés mellett - részletes szóbeli kioktatást is kapott hol, hogyan kell jelentkeznie a közérdekű munka büntetés végrehajtásának megkezdése érdekében (a munkaügyi kirendeltség épülete fizikailag 50 méter távolságra volt a bíróság épületétől), végül mégis átváltoztatási eljárás indult ellene.

A probléma ugyanis az, hogy a jogszabály már a megjelenési kötelezettség elmulasztásakor is előírja az átváltoztatási eljárás megindítását.⁴⁶

⁴⁵ Postai Szolgáltatások ÁSZF 11.2.3. 1) alpont (Hatályos 2013. július 1-től) <https://www.posta.hu/ugyfelszolgalat/aszf> (2017. 03.15.)

⁴⁶ Szabs. tv. 144. § (17) bekezdés b) pont

A Szabs. tv. 15. §-a alapján: *„Ha az eljárás alá vont személy a munkakötelezettségének nem tesz eleget, a bíróság a közérdekű munka, illetve annak hátralévő részét hat óránként számítva egy nap szabálysértési elzárásra változtatja át.”*

S míg a pénzbírságot, vagy a helyszíni bírságot utólag, tehát azt követően is, hogy azt elzárásra változtatták át, még megfizetheti az elkövető és elzárására nem kerül sor, vagy szabadul,⁴⁷ addig a közérdekű munkát átváltoztatás után már nem lehet elvégezni.

Úgy gondolom, mindenképpen alátámasztott a jogalkalmazók részéről az igény, hogy a közérdekű munka büntetés letöltése esetén a megjelenési kötelezettség határideje módosításra kerüljön a jogszabályban. Különös tekintettel arra, hogy amennyiben az állami foglalkoztatási szerv nem tud megfelelő munkahelyet kijelölni, azt 30 napon belül kísérelheti meg ismét.⁴⁸

További problémák:

A Szabs. tv. 14. § (1) bekezdése alapján a közérdekű munka kiszabása esetén az eljárás alá vont személy köteles a számára meghatározott munkát elvégezni, személyi szabadsága egyébként nem korlátozható.

De ki határozza meg a munkát?

Míg a Btk. 47. § (4) bekezdése szerint *„Az elkövető olyan munka végzésére kötelezhető, amelyet - figyelemmel egészségi állapotára és képzettségére - előreláthatóan képes elvégezni.”*, azaz az már az ítéletben meghatározásra kerül, addig a Szabs. tv. 144. § (11) bekezdése alapján *„közérdekű munkaként olyan munka végzése határozható meg, amelyet az elkövető a jelentkezéstől számított tizenöt munkanapon belül beszerzett foglalkoztathatósági szakvélemény alapján előreláthatóan képes elvégezni.*

A szabálysértési törvény alapján tehát a foglalkoztatási szakvéleményben kerül sor annak meghatározására, hogy a milyen jellegű munkát képes elvégezni előreláthatóan az elkövető.

A közérdekű munka büntetés álláspontom szerint további kidolgozottság mellett megfelelő szabálysértési szankció lehet a fiatalkorúak számára.

⁴⁷ Szabs. tv. 141. § (14) bekezdés

⁴⁸ Szabs. tv. 144. § (10) bekezdés

Sipos Ferenc a közérdekű munka büntetés kapcsán azt javasolja, hogy amennyiben e büntetés tárgyalás mellőzésével kerül kiszabásra büntetőjogi szankcióként, akkor minden esetben kerüljön előzetesen beszerzésre a pártfogó felügyelői vélemény.⁴⁹

Ezen elgondolkodva, a közérdekű munka, mint szabálysértési büntetés kiszabásához, végrehajtásához szükségesnek tartanám a pártfogó felügyelő bevonását fiatalkorúak esetén, akár már az előkészítő eljárás során is, annak érdekében, hogy feltárásra kerüljön, hogy milyen munka lenne megfelelő, előreláthatóan elvégezhető.

3. A fiatalkorúakkal szemben alkalmazható intézkedések.

A fiatalkorúakkal szemben alkalmazható intézkedések vonatkozásában nincs semmiféle eltérés a felnőtt korúakhoz képest.

Ezek közül a figyelmeztetés⁵⁰ a legenyhébb szankció. Álláspontom szerint a szabálysértési priusszal nem rendelkező fiatal esetében sok esetben elegendő visszatartó erővel bír, különösen, ha bírósági tárgyaláson alkalmazzák.

A járművezetéstől eltiltás⁵¹ pedig a közlekedési szabálysértést elkövető fiatalkorúaknál lehet visszatartó.

III. Összegzés:

A fiatalkorúakkal szemben alkalmazható szabálysértési szankciók, főleg a büntetések, támadhatók, de kellő körültekintéssel a jogalkalmazó kiválaszthatja a fiatalkorú körülményeihez, az elkövetett szabálysértés súlyához igazodót.

Figyelembe véve a már bevált büntetőjogi megoldásokat is, néhány szabály pontosításával, kellő részletszabályozással - főleg az előkészítés és végrehajtás terén -, cizelláltabban meg tudna felelni a jogalkalmazó a fiatalkorúak felelősségre vonása kapcsán előírt törvényi céloknak és társadalmi igényeknek egyaránt.

⁴⁹ Sipos Ferenc: Új szabályok, régi gondok a közérdekű munka szabályozásában. Miskolci Jogi Szemle 2016/1. 83. o.

⁵⁰ Szabs. tv. 20. §

⁵¹ Szabs. tv. 16.-17.§

Felhasznált irodalomjegyzék:

- Dr. Németh Zsolt - Fiatalok ügyeinek szakjogász órai jegyzet, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar 2014.
- Sipos Ferenc: Új szabályok, régi gondok a közérdekű munka szabályozásában. Miskolci Jogi Szemle 2016/1. 81-83.o
- Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás. Gyermekjogi projekt In: AJB Projektfüzetek 2013/1.
http://www.ajbh.hu/documents/10180/124834/gyermekjogi_2013.pdf 23. o. (2017.03. 15.)
- Dr. Kadnár Eszter: Gondolatok a szabálysértési elzárással is sújtható szabálysértések miatt kiszabható helyszíni bírságról <http://www.mabie.hu/node/2152> (2017.03.12.)
- Dr. Nagy Ildikó: A végrehajtás szabályainak összehasonlítása az elzárás és a szabálysértési elzárás büntetések kiszabása esetén
[http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/nagy_ildiko_a_vegrehajtas_szabalyainak_osszehasonlitasi_elzaras_szabalysertesi_elzaras_eseten\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/nagy_ildiko_a_vegrehajtas_szabalyainak_osszehasonlitasi_elzaras_szabalysertesi_elzaras_eseten[jogi_forum].pdf) (2017.03.15.)
- Moldova Zsófia: „Szabálysértésipar” A Magyar Helsinki Bizottság jelentése a szabálysértési jogszabályokról és alkalmazásukról, 2016. április http://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/Helsinki_Bizottsag_Szabalysertesipar_2016_aprilis-1.pdf (2017. március 15.)
- Dr. Péter-Szabó Tamás: a szabálysértési bíróság elé állítás szabályai és gyakorlati kérdései fiatalok ügyében [http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/peter-szabo_tamas_szabalysertesi_birosag_ele_allitas_fiatalkoruk\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/peter-szabo_tamas_szabalysertesi_birosag_ele_allitas_fiatalkoruk[jogi_forum].pdf) (2017.03.12.)
- Dr. Pokróczos György: A szabálysértési elzárás alkalmazásának kérdései
http://www.academia.edu/19700855/A_szab%C3%A1ly%C3%A9rt%C3%A9si_elz%C3%A1r%C3%A1s_alkalmaz%C3%A1s%C3%A1nak_k%C3%A9rd%C3%A9sei (2017. 03.15.)
Postai Szolgáltatások (Hatályos 2013. július 1-től) <https://www.posta.hu/ugyfelszolgalat/aszf> (2017. 03.15.)

Felhasznált jogszabályok jegyzéke:

- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 1999. évi LXIX: törvény a szabálysértésekről
- 2000. évi XLVIII. törvény a kényszer- vagy kötelező munkáról szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1930. évi 14. ülészakán elfogadott 29. számú Egyezmény kihirdetéséről
- 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
- 63/2012. (IV. 2.) Korm. rendelet az egyes közlekedési szabálysértések miatt alkalmazandó szabálysértési pénzbírság, illetve helyszíni bírság kötelező mértékéről, valamint a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvénnyel összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról
- 22/2012. (IV. 13.) BM rendelet a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény végrehajtásával kapcsolatos rendelkezésekről, valamint ahhoz kapcsolódó egyes rendeletek módosításáról